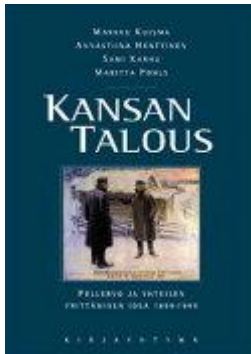

Talouselämä 23.4.1999

Oppia osuustoiminnan veljessotiin

Martti Häikiö, Helsingin yliopiston dosentti

Markku Kuisma, Annastiina Henttinen, Sami Karhu, Maritta Pohls: Kansan talous. Pellervo ja yhteisen yrittämisen idea 1899-1999. Pellervo-Seura ry, Kirjayhtymä Oy. 695 sivua, 340 markkaa.

Pellervo-Seuraa ei sata vuotta sitten perustettu taloudellisin, vaan ulkopoliittisin motiivein. Osuustoiminnan tarkoitus oli vahvistaa Suomen maalaisväestön vastustuskykyä Venäjän kiristynyttä sortovaltaa vastaan. "Osuustoiminta oli yhtä aikaa sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti radikaali uudistusohjelma että kansallista ja valtiollista lojaliteettia, yhteiskuntarauhaa, omistusoikeutta ja moraalia vaaliva liike", tiivistää maisteri Annastiina Henttinen mainiossa tekstissään Kolmannen tien etsijät.

Henttinen ja teoksen muut tekijät filosofian lisensiaatti Sami Karhu ja filosofian tohtori Maritta Pohls pohtivat jännittävästi ja monipuolisesti, miten "valtiososialisti" Hannes Gebhardin luoman kapitalismin vastaisen, mutta sosialismia vierastaneen aatteen taloudellinen toiminta on sadan vuoden aikana sujunut. Projektinjohtaja professori Markku Kuisma problematisoi osuustoiminnan perimmäistä olemusta siteeraamalla nobelisti A.I. Virtasta, joka näki osuustoiminnassa jopa amerikkalaisen öljypohatta Rockefellerin ja teräsmagnaatti Carnegien kaltaisen taloudellisen voimavaran Suomelle.

Teos on probleemakeskeistä eikä kronikoivaa historiaa. Se koostuu kolmesta osasta: Henttinen kirjoittaa Pellervo-Seuran aatehistoriasta, Karhu yritystoiminnasta ja Pohls kansanliikkeestä maaseudun ruohonjuuritason näkökulmasta ottamalla yhden pitäjän, Kuortaneen, mikroskoopin alle.

Kirjoittajien ote on tätä päivää, sillä he eivät entisaikojen juhla-kirjojen tapaan kaihdakaan liikkeen sisäisten etu- ja henkilöjännitteiden, riitojen ja välirikkojen kuvaamista. Teoksesta löytyy oppia tämän päivän osuustoiminnan veljessotien kävijöille: karjariita, maitosota, SOK-Hankkija-kiista, keskustapuolueen K-linjan ja Mekes Oy:n paineet OKO:ssa, MTK:n kaappaushalut, idänkaupan politiikka ja viimeisimpänä ongelmana SOK:n ero Pellervosta. Mutta kirjan runkona on ansaitusti maaseudun kahden vankimman tukijalan, maidon ja puun, ympärille rakentuneiden Valion ja Metsäliiton menestystarinat, joita Gebhardin lempilapsen OKO:n menestys on tukenut. Hyvät jäsentelyt, yhteisö ja henkilöhakemistot, kaaviot ja runsas kuvitus tekevät paksusta teoksesta yllättävän helppokäyttöisen.

Teos ei onneksi ole ensi sijassa taloudellisten "ismien", vaan ihmisten ja heidän muodostamiensa verkostojen historiaa. Kirjassa on useita hyviä kaavioita siitä, miten samat henkilöt rakensivat yhteyttä eri organisaatioiden välille. Mukana on myös lukuisia ansiokkaita erikseen taitettuja pienoiselämäkertoja ja pienempiä henkilökuvauksia.

Historiaa olisi ehkä kannattanut tiivistää varhaisempien vuosikymmenten osalta ja laajentaa Karhun lukua Integraation myllynkivet. Kun alkuperäinen idän uhka on väistynyt ja Suomesta on tullut EU:n jäsen, on myös osuustoiminta perusteellisen uudelleenarvioinnin kourissa. Nytkin teos on hyvin argumentoitu ja vankka puheenvuoro keskusteluun suomalaisesta pääomasta, isäntävallasta, ylikansallisesta kilpailutaloudesta - aatteen ja rahan keskinäisten suhteiden uusarviosta.